TDK kutatási feladatok

TDK szemináriumi összefoglaló* 2014. május 5. és 12.

1 Gráfok lista-színezése bőség és kizárt teljes minor feltételekkel (kitűző: Barát János)

Tétel 1 (Grötzsch) *A háromszög-mentes síkgráfok 3 színnel kiszínezhetők.*

Definíció *Listaszínezésnek* nevezzük, ha a gráf minden csúcsához meg van adva színeknek egy listája, és csak abból választhatunk. Egy gráf *listakromatikus száma* χ_l: a legkisebb olyan szám, hogy ha minden csúcshoz egy legalább χ_l méretű listát adunk meg, a gráf kiszínezhető.

Példa: a $K_{3,3}$ páros gráf 2 színnel színezhető, de nem 2-listaszínezhető. $\chi_l(K_{3,3}) \geq 3$, és $\chi_l(K_{q,q^2}) \geq q+1$.

Egy G síkgráf esetén $3n - 6 \geq |E(G)|$, ezért van olyan csúcsa, aminek fokszáma ≤ 5. Ismert, hogy $\chi(G) \leq 6$, hasonló módon mohó módszerrel színezve 6 színnel listaszínezhető: $\chi_l(G) \leq 6$.

Definíció Egy gráf *k-degenerált*, ha felépíthető úgy, hogy mindig max k fokú csúcsokat veszünk hozzá. Egy síkgráf 5-degenerált.

Ha egy gráf k-degenerált, akkor $k+1$-listaszínezhető.

Tétel 2 (Thomassen) *Minden G síkgráfra $\chi_l(G) \leq 5$, de a négyszíntétel listaverziója már nem igaz: van G síkgráf, amire $\chi_l(G) > 4$.*

Tétel 3 *Minden háromszögmentes G síkgráfra $\chi_l(G) \leq 4$, de van háromszögmentes G síkgráf, amire $\chi_l(G) > 3$.*

Definíció Egy H gráf a G gráf *minorja*, ha elérhető G-ből éltörlésekkel, csúcstörlésekkel és élösszehúzásokkal.

Tétel 4 (Wagner) *Egy gráf akkor és csak akkor síkgráf, ha nem tartalmaz minorként $K_{3,3}$-at és K_5-öt*

*A rendezvényt támogatta az NTP TDK-13-085 pályázat, "az ELTE TTK Diákköri Programjai"

Tétel 5 *Minden K_5 minor mentes G gráfra $\chi_l(G) \leq 5$, de van K_5 minor mentes G gráf, amire $\chi_l(G) > 4$.*

Tétel 6 (Mader) *Ha G K_6 minor mentes akkor $|E(G)| \leq 4n - 10$. Ebből következik, hogy 7-degenerált, tehát $\chi_l(G) \leq 8$.*

Kérdés 1 *Legyen a G gráf K_6 minor mentes. Igaz-e hogy*

1. $\chi_l(G) \leq 7$*?*

2. G *6-degenerált?*

3. $\chi_l(G) \leq 6$*?*

Egy általánosabb tétel szerint van olyan K_6 minor mentes G amire $\chi_l(G) > 5$, ezért 5-re már nem kérdezzük meg.
Definíció Egy G gráf *bősége*, a benne lévő legrövidebb kör hossza.

Kérdés 2 *Ha a G gráf K_6 minor mentes és bősége ≥ 5, akkor mi a listaszínezési száma? (Biztosan $\chi_l(G) \leq 8$, kérdés hogy lehet-e 7,6,5,4,3 alá szorítani).*

Tétel 7 *Ha a G gráf K_5 minor mentes és bősége ≥ 5, akkor $|E(G)| \leq \frac{9}{5}n - 4$.*

Sejtés 8 *Ha a G gráf K_5 minor mentes és bősége ≥ 5, akkor $|E(G)| \leq \frac{2}{n} - c$.*

2 Agygráfok (kitűző: Grolmusz Vince)

Alkalmazott matematika, gráfelmélet, idegtudomány
Mi kell hozzá az érdeklődő diák részéről? Programozni tudás (script nyelvek, Python vagy Perl), gráfelmélet, kis számítógépes grafika.

Az agyban a sejtek axonokkal és dentritekkel kapcsolódnak, így olyan mint egy irányított gráf. Hogy melyik szinapszis épül ki, az idővel változik. A 80-as években a C. elegans teljes idegrendszerét leírták. Az ecetmuslica (Drosophila melanogaster) idegrendszerét is fel akarták térképezni, de neki már pár százezer idegsejtje van, ezért nem sikerült.

A Human Connectome Project az ember agyát szeretné feltérképezni, már 6 terrányi adat áll rendelkezésre. Erre több módszer van

- Mélyhűtött agyat vékonyra szeletelnek
- diffúziós MRI
- funkcionális MRI

A diffúziós MRI-ben azt nézik, hogy a vízmolekulák merre mozognak, ennek a valószínűségi elipszoidra alapján az axonok kirajzolhatók. Ezer csúcsú agygráfot kapunk. A csúcsok a ROI-k (region of interest): 60 érdekes agyi terület és ezek részei. Ezek a gráfok interneten elérhetőek, érdekes lenne megnézni rajtuk néhány matematikai gráftulajdonságot.

Funkcionális MRI: 1,5 Tesla mágneses térbe teszik az ember fejét, és eközben próbál megoldani rejtvényeket. Ha egy hemoglobin oxigénnel vagy anélkül közlekedik az agyban, mások lesznek a mágneses tulajdonságai. Egerek, patkányok esetében 9 Teslát használnak és pszihoaktív gyógyszereket is adnak nekik.

Ha az így kapott nagy gráfokat vizsgálni szeretnénk, érdemes Scriptben, Pythonban programozni tudni.
infók: pitgroup.org

További témák:

Webkeresők
webgraph.org, Erdős webgráf szerver: webgráfot bányásznak le és elérhetővé teszik. (Bánky Dániel, Ördög Rafael)

Biológiai adatbányászat
Metagenonika. Az ember 90%-a baktériumsejt. 2004-ben felfedezték, hogy a gyomorfekélyt is baktérium okozza. Autista gyerekeknek más a bélflórája mint az átlagos gyereknek. A mi célunk az lenne, hogy olyan gráf tulajdonságokat találjunk ami a biológiában, orvostudományban hasznos. Pl: Parkinsonos agygráfja máshogy néz ki.

3 Gráfok élfelbontása azonos méretű összefüggő részgráfokra (kitűző: Barát János)

Gráf alatt most mindig egyszerű gráfokat fogunk érteni. A három élű összefüggő részgráfok a 3 hosszú út (P_4), a 3 ágú csillag ($K_{1,3}$) és a háromszög (C_3). Egy Petersen-gráf felbontható P_4-ek diszjunkt uniójára.

Állítás 9 *Ha egy gráf összefüggő és páros sok éle van, akkor felbontható 2 hosszú utakra.*

Definíció Azt mondjuk egy gráfnak van $\{k, k, k, \ldots\}$-felbontása, ha az élei particionálhatók k élű összefüggő részgráfokra. Az ilyen kérdéseknél eleve feltesszük hogy k osztja az élek számát.

Tétel 10 (Jünger, Reinelt, Pulleyblank) *Ha a gráf 2-élösszefüggő, akkor van* $\{3, 3, 3, \ldots\}$*-felbontása.*
Ha a gráf 3-élösszefüggő, akkor van $\{4, 4, 4, \ldots\}$*-felbontása.*

Tétel 11 *Ha a gráf 4-élösszefüggő, és* $m_1 + m_2 + \ldots m_k = |E(G)|$ *akkor van* $\{m_1, m_2, \ldots m_k\}$*-felbontása.*

Kérdés 3 *Igaz-e, hogy ha a gráf 3-élösszefüggő, akkor van* $\{5, 5, 5, \ldots\}$*-felbontása?*

Sejtés 12 (Barát, Thomassen) *Ha* T *tetszőleges fa, akkor létezik* k_T *konstans, hogy minden* k_T*-szeresen élösszefüggő gráfnak van* T*-felbontása? (azaz az élei felbonthatók a* T *fával egybevágó részekre)*

Tétel 13 (Thomassen) *Ha a gráf 200-élösszefüggő, akkor van* P_4*-felbontása. Ha a gráf* 10^{71}*-élösszefüggő, akkor van* P_5*-felbontása.*

Kérdés 4 *Konstruáljunk gráfot, ami sokszorosan (3-4-5?) élösszefüggő, de nincs* T*-belbontása valami kis* T *gráfra. (Alsó korlát keresése a sejtéshez.)*

4 Stabil elemek hálókban (kitűző: Jankó Zsuzsanna)

Legyen $L = (A, \leq)$ egy háló. Teljesnek nevezzünk ha A minden részhalmazának van supremuma és infimuma. L végtelen disztributív, ha

$$a \wedge \bigvee B = \bigvee \{a \wedge b : b \in B\}$$

Legyen a háló négyzete $L^2 = (A \times A, \leq)$ ahol $(a, b) \leq (c, d)$ az új hálóban ha $a \leq c$ és $b \leq d$ az eredeti hálóban. Legyen a háló csavart négyzete $\widetilde{\mathcal{L}} = (A \times A, \widetilde{\leq})$ ahol $(a, b) \widetilde{\leq} (c, d)$ az új hálóban ha $a \leq c$ és $b \geq d$ az eredeti hálóban.

Két függvényt használunk, $C : A \times A \to A \times A$ és $D : A \times A \to A \times A$, amik a következőket tudják:

- $C(x) = x \wedge D(x)$
- Ha $C(x) \leq y \leq x$ akkor $C(x) = C(y)$
- Ha $x \widetilde{\leq} y$ akkor $D(x) \widetilde{\geq} D(y)$

Legyen a stabilak halmaza $S = \{s \in A : \exists x, y$ hogy $x \wedge y = s$ és $D(x, y) = (y, x)\}$. A maximális stabilak halmaza $M = \{s \in S : \nexists\, s' \in S$ amire $s' \geq s\}$.

Sejtés 14 *Ha* L *teljes és végtelen disztributív, akkor a maximális stabil elemekhez pontosan egy* (x, y) *pár tartozik, és ezek a párok hálót alkotnak a* $\widetilde{\leq}$ *rendezésre nézve.*

5 Párhuzamos párosítások (kitűző: Jankó Zsuzsanna)

A következő problémát és sejtést Sebő András vetette fel:

Adott egy körön $2n$ pont, n db-hoz $+$, n-hez - jelet írunk. Keressünk olyan M "párhuzamos" párosítást, melyben $+$ jelet csak - jellel köthetünk össze, és van olyan pontja a körnek, hogyha ott "szétvágjuk" és ott kezdve számozzuk meg a kör pontjait $1, 2, \ldots 2n$-nel, akkor a párosítás $M = \{a_1b_1, a_2b_2, \ldots a_kb_k\}$, ahol $1 \leq a_1 \leq a_2 \leq a_3 \leq \ldots a_k \leq b_k \leq b_{k-1} \leq \ldots b_2 \leq b_1 \leq 2n$.

Sejtés 15 *Mindig van párhuzamos párosítás, aminek mérete* $|M| \geq \frac{2}{3}n$.

6 Abszolút merev gráfok a síkban (kitűző: Jordán Tibor)

Legyen $G = (V, E)$ egyszerű irányítatlan gráf és legyen $p : V \to \mathbb{R}^d$ a gráf pontjaihoz a d dimenziós Euklideszi tér pontjait rendelő függvény. Ekkor a (G, p) párt *szerkezetnek* nevezzük. A (G, p) szerkezetet a G gráf egy (d dimenziós) *realizációjának* is hívjuk, melyben egy $v \in V$ pont képe a $p(v)$ pont, egy $uv \in E$ él pedig a $p(u)p(v)$ egyenes szakasznak felel meg. Az uv él *hossza* tehát a $||p(u) - p(v)||$ távolság, melyet a realizáció egyértelműen meghatároz. (A szerkezet (framework) elnevezés a statikai alkalmazásoknak köszönhető: a gráf egy realizációjára olyan rúdszerkezetként is tekinthetünk, melyben a pontok csuklóknak felelnek meg, az élek pedig merev (azaz rögzített hosszúságú) rudaknak.)

A gráf (G, p) és (G, q) realizációi *ekvivalensek*, ha minden $uv \in E$ élre $||p(u) - p(v)|| = ||q(u) - q(v)||$. Ha ez az egyenlőség minden $u, v \in V$ pontpárra fennáll, akkor a két realizácó *kongruens.* A (G, p) *merev*, ha létezik olyan $\epsilon > 0$, melyre, ha (G, q) ekvivalens (G, p)-vel és $||p(v) - q(v)|| < \epsilon$ minden $v \in V$-re, akkor (G, q) kongruens (G, p)-vel. Egy talán szemléletesebb, ekvivalens definíció a következő.

A (G, p) egy *mozgása* (G, q)-ba egy olyan $P : [0, 1] \times V \to \mathbb{R}^d$ függvény, amelyre

(M1) $P(0, v) = p(v)$ és $P(1, v) = q(v)$ minden v-re,

(M2) $|P(t, u) - P(t, v)| = |p(u) - p(v)|$ minden $t \in [0, 1]$-re és minden uv élre,

(M3) $P(t, v)$ folytonos t-ben minden v-re.

Megmutatható, hogy (G, p) pontosan akkor merev, ha minden mozgása egy vele kongruens szerkezethez vezet, azaz folytonosan nem deformálható. Egy adott szerkezet esetén a merevség eldöntése nehéz ($d \geq 2$ esetben). Ugyanakkor kellően általános helyzetű szerkezetek esetén a d-dimenziós merevség csak a szerkezet gráfjától függ. Ezen gráfosztályokkal kapcsolatban számos érdekes kombinatorikus jellemzés ismert és sok a nyitott kérdés is.

Itt egy keveset vizsgált nyitott kérdést említünk:

Kérdés 5 *Melyek azok a G gráfok, melyeknek minden 2-dimenziós realizációja merev?*

Nevezzük az ilyen gráfokat *abszolút merevnek* (a síkban). Itt minden olyan (G, p) realizációt megengedünk, amelyben nincsenek olyan u, v pontjai G-nek, melyekre $p(u) = p(v)$. Ilyen gráfok például azok, amelyek egy háromszögből kaphatók másodfokú pontok ismételt hozzávételével. Azt is tudni lehet, hogy ilyen $G = (V, E)$ gráfnak legalább $2|V| - 3$ éle van. Egy korábbi sejtés szerint a pontosan $2|V| - 3$ élű abszolút merev gráfok éppen azok, amelyek a fenti módon előállnak egy háromszögből. Erre nemrég sikerült (egy igen egyszerű) ellenpéldát találni. A kérdés továbbra is nyitott.

A problémafelvetők elérhetősége

Ezt az összefoglalót Jankó Zsuzsanna TDK titkár és Jordán Tibor, a matematikus TDK vezetője készítette. A fenti kutatási feladatok kitűzőit a következő email címeken lehet elérni:

Barát János `barat@cs.elte.hu`
Grolmusz Vince `grolmusz@pitgroup.org`
Jankó Zsuzsanna `zsuzsy@gmail.com`
Jordán Tibor `jordan@cs.elte.hu`